

Αίτια, διαφορική διάγνωση και αντιμετώπιση της υποδερματίτιδας

Εύη Μούστου

Δερματολόγος – Αφροδισιολόγος

Επ. συνεργάτης 1^{ης} Παν/κης Κλινικής, Νοσ. «Α.Συγγρός»

Υποδερματίτιδες

Ετερογενής ομάδα νόσων η οποία

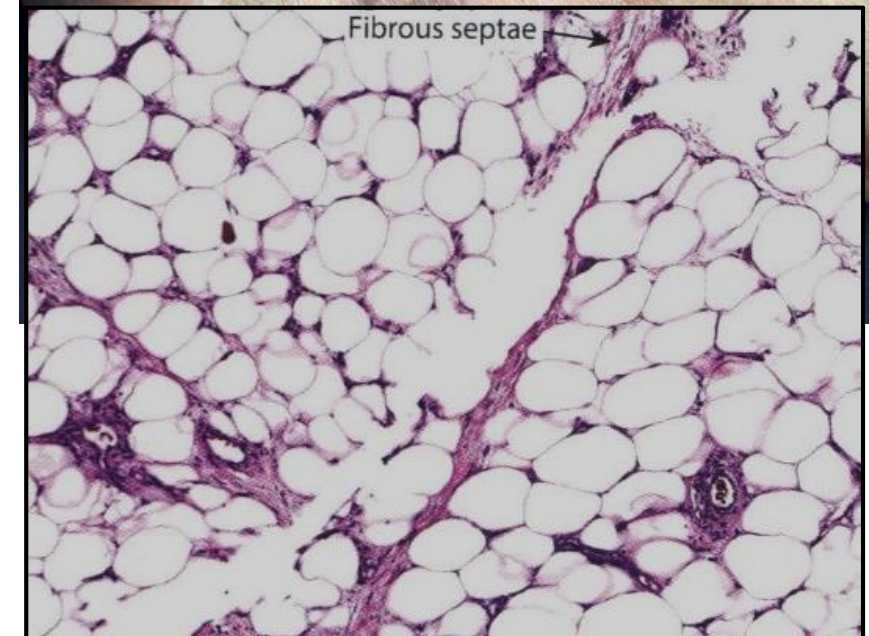
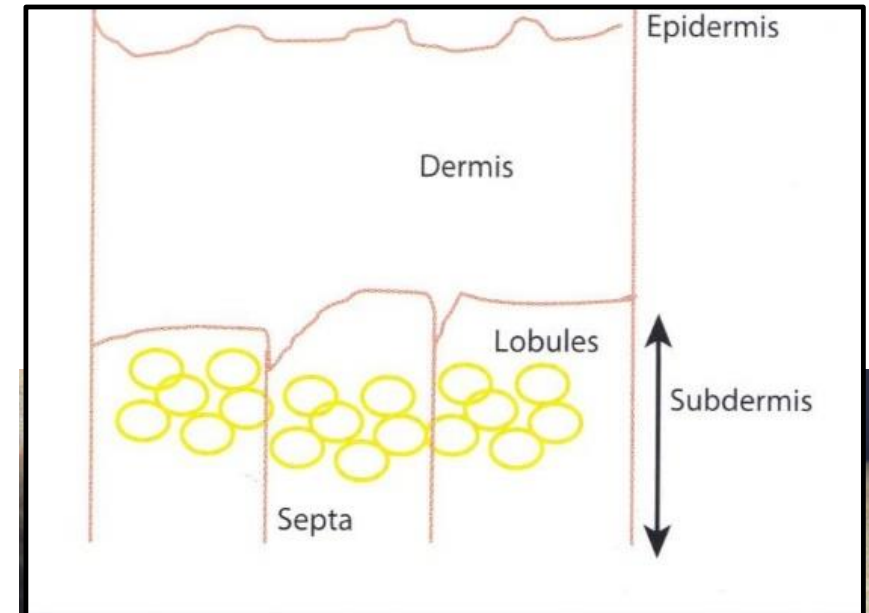
κλινικά παρουσιάζεται με ερυθματώδεις υποδόριους όζους

&

ιστολογικά με φλεγμονή κ/ή νέκρωση υποδερματικού λίπους

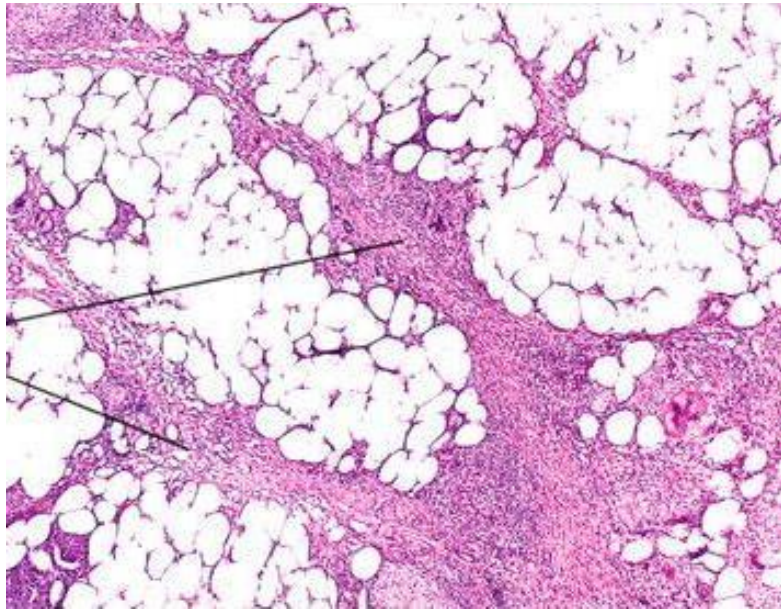
Εξαιτίας

ανοσολογικών νόσων, ισχαιμίας στο υπόδερμα με τη συνοδό φλεγμονώδη διήθηση, **δράση ενδογενών ενζύμων** (παγκρεατική υποδερματίτις) ή άλλων **εξωγενών τοξικών ουσιών, λοιμώξεων & τραυματισμών.**

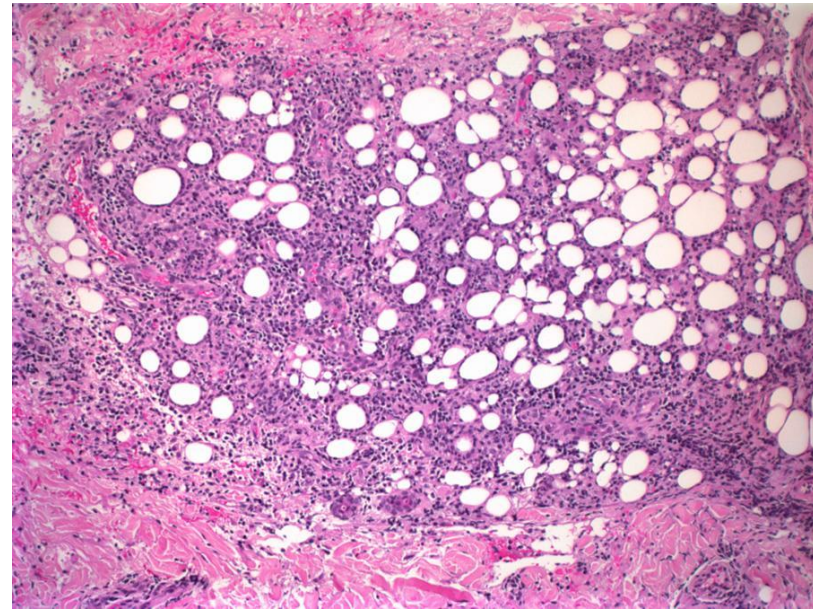

Ταξινόμηση υποδερματίδων

Διαφραγματικές υποδερματίτιδες

Λοβιακές υποδερματίτιδες

Διαφραγματικές υποδερματίτιδες

Οζώδες ερύθημα

Υποξύ οζώδες ερύθημα

Υποδερματίτιδα σκληροδέρματος

Υποδερματίτιδα από έλλειψη α1-αντιθρυψίνη

Λοβιακές υποδερματίτιδες

Erythema Induratum (οζώδης αγγειίτιδα)

Παγκρεατική υποδερματίτιδα

With needle – shaped clefts within lymphocytes

Sclerema neonatorum

Υποδερματική λιπώδης νέκρωση νεογνών

Μεταστεροειδή υποδερματίτιδα (Poststeroid panniculitis)

Σχετιζόμενες με νόσο του συνδετικού ιστού

Υποδερματίτιδα του ερυθηματώδους λύκου (lupus profund)

Υποδερματίτιδα της δερματομυοσίτιδας

Λιποδυστροφική υποδερματίτιδα

λιποατροφία – λιπουπετροφία

Τραυματική υποδερματίτιδα

Υποδερματίτιδα εκ ψύχους (ropscicle pannicul, Haxhousen;s disease)

Sclerosing lipogranuloma (including grease gum granuloma)

Υποδερματίτιδα εξαιτίας άλλων ενέσιμων ουσιών

Υποδερματίτιδα οφειλόμενη σε αμβλύ τραυματισμό

Λιποδερματοσκλήρυνση

Σχετιζόμενη με κακοήθειες

Υποδερματικό T λέμφωμα

υποδερματική κακοήθης διήθηση

Υποδερματίτιδα από έλλειψη της α1-αντιθρυψίνη

Σπάνια υποδερματίτιδα η οποία σχετίζεται με τη γονιδιακά καθοριζόμενη έλλειψη της α1-αντιθρυψίνης

Προέχουν:

Η προσβολή του πνεύμονα και του ήπατος, ενώ

η υποδερματίτιδα είναι σπάνια: 0,1% (70% σε Pi-ZZ)

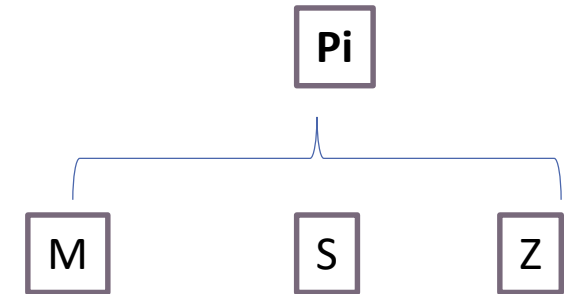
A1-αντιθρυψίνη – η πρωτεΐνη & η λειτουργία της

A1-αντιθρυψίνη = αναστολέας πρωτεασών (Pi)

- γλυκοπρωτεΐνη, 52kDa
- Παράγεται στο ήπαρ

ευρεία αντιπρωτεασική δράση → αναστολή κυρίως της ουδετερόφιλη ελαστάση

αντιφλεγμονώδη & ανοσορρυθμιστική δράση → ρύθμιση της λειτουργίας των ουδετεροφίλων, λεμφοκυττάρων, μαστοκυττάρων, ινοβλαστών και επιθηλιακών κυττάρων

Pi-MM: φυσιολογικές τιμές Pi

Pi-SM, Pi-ZM: μερική έλλειψη της Pi

Pi-ZZ: μεγάλη έλλειψη της Pi

Υποδερματίτιδα από έλλειψη της α1-αντιθρυψίνη

Κλινική εικόνα

- Ερυθματώδεις όζοι ή πλάκες στα εγγύς τμήματα των άκρων, τους γλουτούς & την κοιλιά.
- Μπορεί να υπάρχει εξέλκωση με λιπώδη εκροή και επούλωση με ατροφία
- Ίσως πυρετός & πλευριτική συλλογή
- Ηλικία: 30-60 ετών
- ~1/3 προηγείται τραυματισμός

[Yu Y et al. JAAD Case Rep. 2014 Sep 19;1\(1\):1-2](#)

[Ortiz PG et al. J Eur Acad Dermatol Venereol. 2005 Jul;19\(4\):487-90.](#)

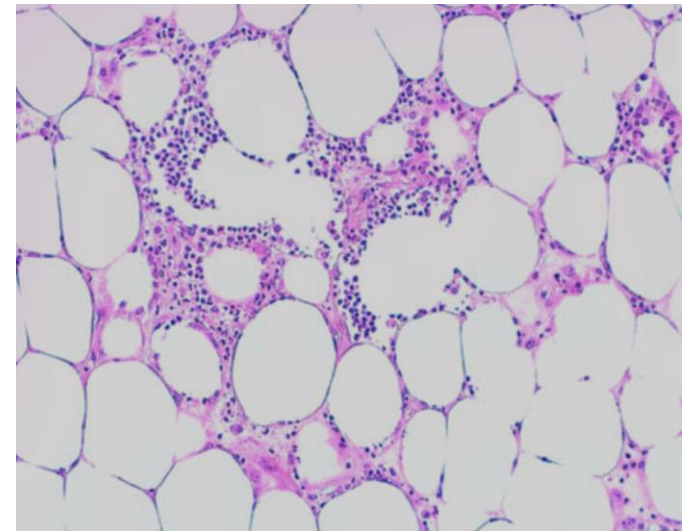
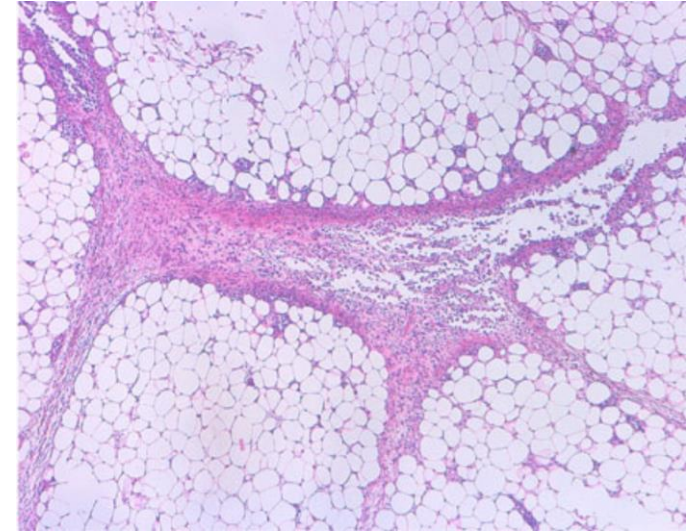
[Laureano A et al. Dermatol Online J. 2014 Jan 15;20\(1\):21245.](#)

Υποδερματίτιδα από έλλειψη της α1-αντιθρυψίνη

Ιστολογική εικόνα

Διαφραγματική & λοβιακή υποδερματίτιδα

- Αρχικά ουδετερόφιλη διήθηση στο δικτυωτό χόριο και τα διαφραγμάτια, κατόπιν άφθονη φλεγμονώδης διήθηση ουδετεροφίλων & μακροφάγων εντός του λιπώδους ιστού – νέκρωση του λίπους
- Εστιακή νέκρωση λίπους ανάμεσα σε φυσιολογικά νησίδια λιπώδους ιστού

Υποδερματίτιδα από έλλειψη της α1-αντιθρυψίνη - θεραπεία

- Κορτικοστεροειδή, ΜΣΑΦ
- Κολχικίνη
- Κυκλοφωσφαμίδη, δανοζόλη, ανθελονοσιακά
- Αντιβιοτικά

- Dapsone
- **Prolastin® (α1-antitrypsin)**
(iv χορήγηση:60–100 mg/kg /week)

Ερύθημα induratum

Ερύθημα του Bazin/Οζώδης αγγειίτιδα

- Γυναίκες μέσης ηλικίας
- Υποδερματικοί ερυθηματώδεις όζοι ή πλάκες
- Ερυθροκυάνωση
- Ερύθημα πέριξ των θυλακικών πόρων
- Ελκωτικές ή μη ελκωτικές βλάβες, επούλωση με ατροφία
- Ίσως και βλάβες λιγότερο ενεργείς+/- πόνος
- **Επιβαρυντικοί παράγοντες:** παχυσαρκία, φλεβική ανεπάρκεια, χειμώνας

Ερύθημα induratum

Αιτιολογία – ιστολογική εικόνα

M. Tuberculosis

Φάρμακα

(προπυλοθειουρακίλη, anti-TNF)

Nocardia

HCV

??

Θεραπεία

- Αιτιολογική
- Αντι-TB, όπου η διάγνωση είναι βέβαιη

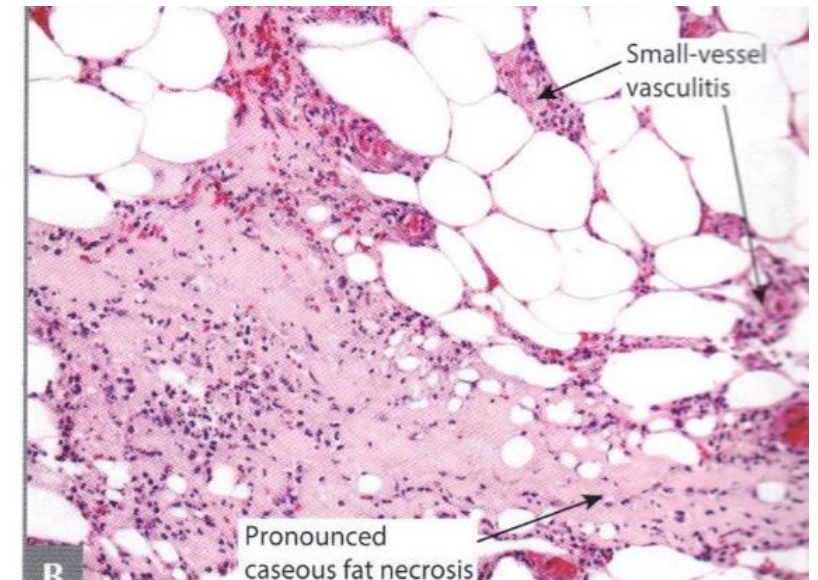
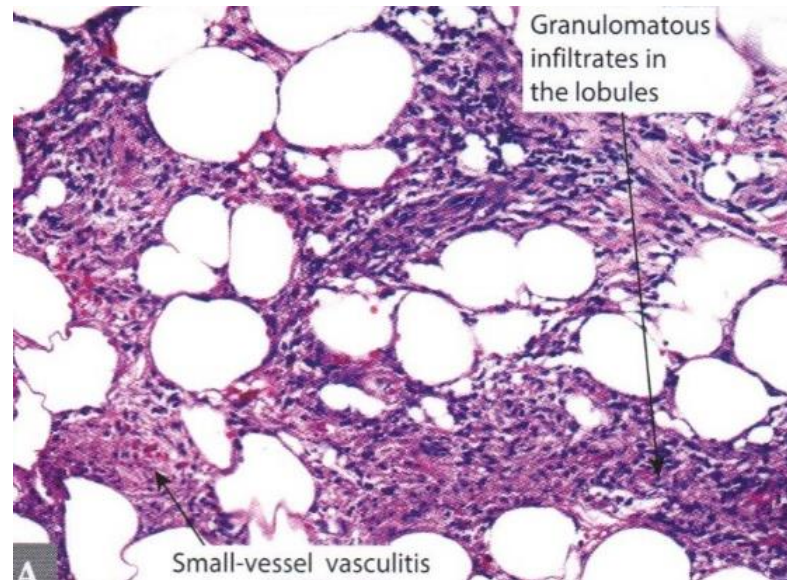
25-77% + PCR για DNA **M. Tuberculosis**

Τύπου IV ανοσολογική αντίδραση

Κυρίως λοβιακή υποδερματίτιδα

± αγγειίτιδα

Σπάνια η τυροειδής νέκρωση

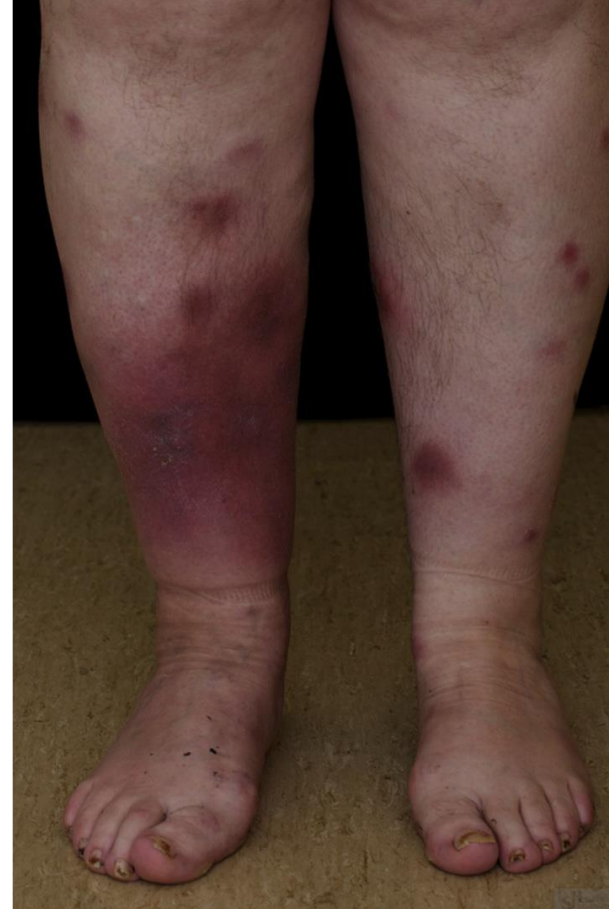
[FEIWEL M](#), et al. *Br Med J*. 1965 Apr 24;1(5442):1109-11

[Hallensleben ND](#) et al. *J Eur Acad Dermatol Venereol*. 2016 Sep;30(9):1590-3.

[Requena L](#) et al. *J Am Acad Dermatol*. 2001 Sep;45(3):325-61

Παγκρεατική υποδερματίτιδα

- Λοβιακή υποδερματίτιδα η οποία παρουσιάζεται ως επιπλοκή σε ασθενείς με παγκρεατική νόσο (οξεία ή χρόνια παγκρεατίτιδα ή/και Ca παγκρέατος).
- 2-3% των ασθενών με παγκρεατική νόσο
- Πιθανώς οφείλεται στην δράση των παγκρεατικών ενζύμων τα οποία απελευθερώνονται στην κυκλοφορία

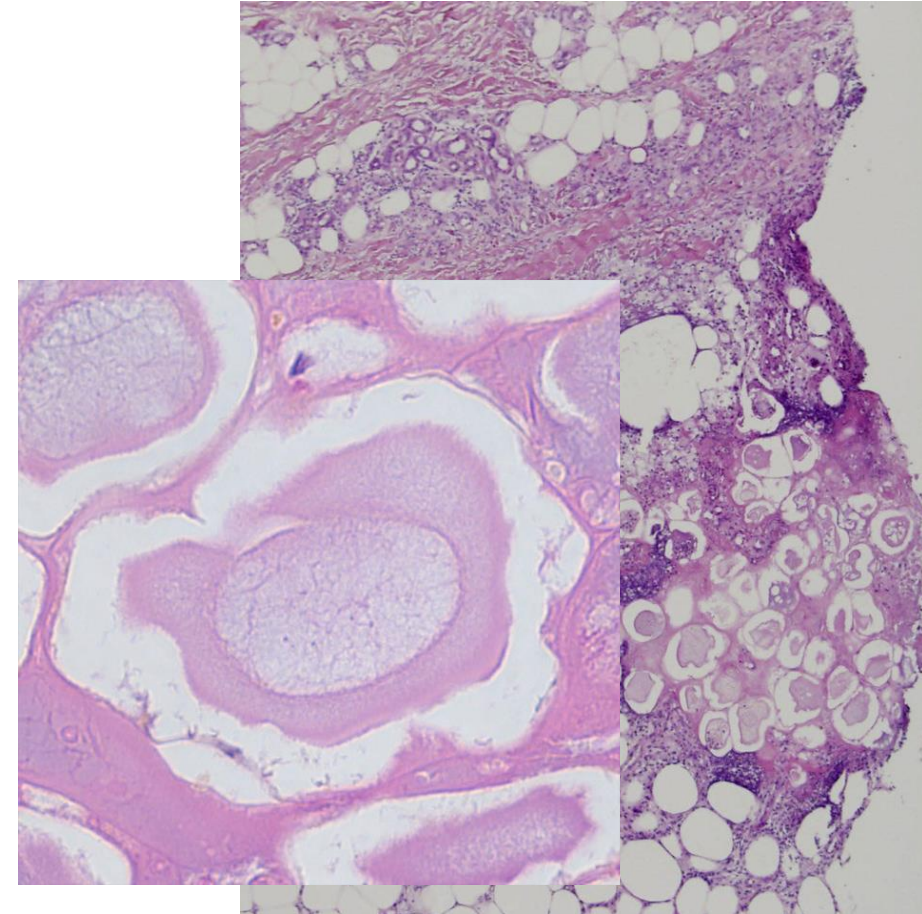
Παγκρεατική υποδερματίτιδα - κλινική εικόνα

- Ερυθματώδεις ή φαιοί υποδόριοι όζοι οι οποίοι διαρρηγνύονται και ελκώνονται αυτόματα με εκροή καφεοειδούς λιπαρού υγρού
- Συχνότερα είναι στα κάτω άκρα (πέριξ των γονάτων ή των ποδοκνημικών) χωρίς να αποκλείονται άλλες εντοπίσεις
- Συχνά προηγείται αρθρίτιδα (37%)
ή
- η υποδερματίτιδα προηγείται της κύρια νόσου (49%)

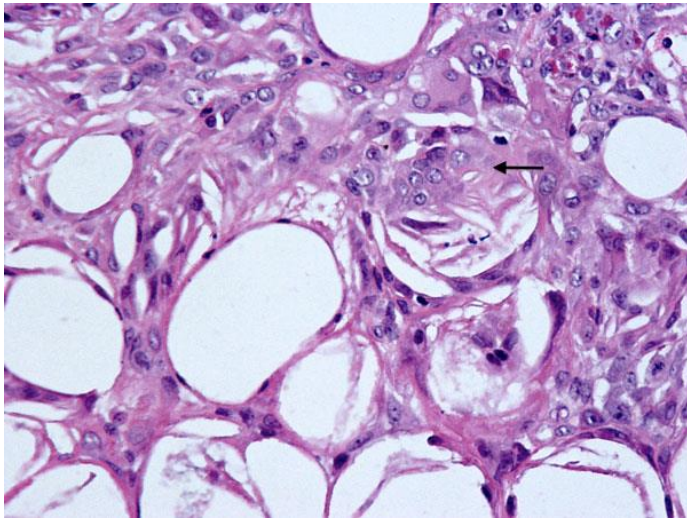
Παγκρεατική υποδερματίτιδα - ιστολογική εικόνα

- Εκσεσημασμένη πηκτική νέκρωση των λιποκυττάρων – κύτταρα φαντάσματα (Ghost-like cells).
- Διάχυτη ουδετερόφιλη διήθησή

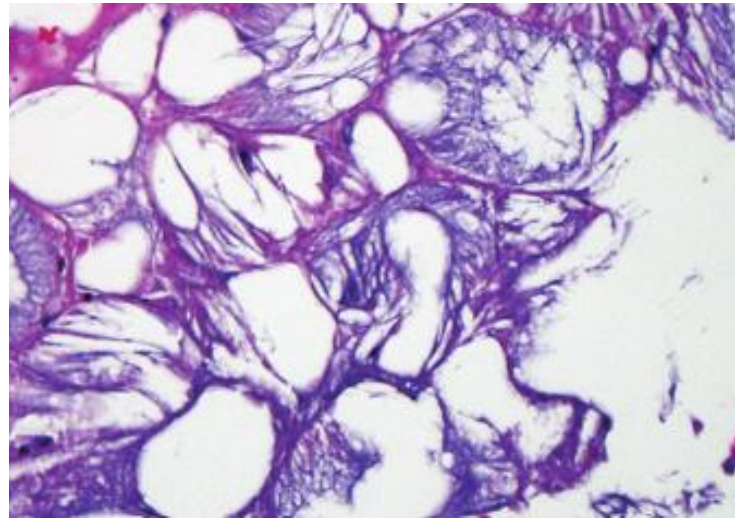

With needle-shaped clefts within lipocytes

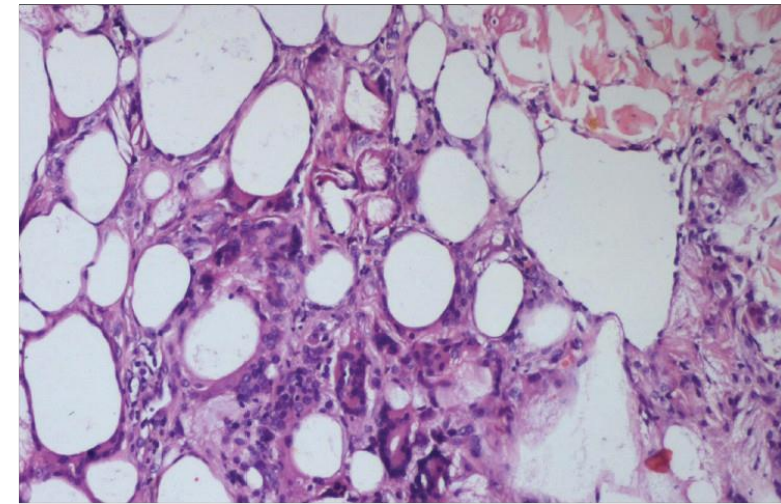
Sclerema neonatorum (νεογνικό)

Υποδερματική νέκρωση των νεογνών
(Subcutaneous fat necrosis of the newborn)

Μεταστεροειδή υποδερματίτιδα
(Poststeroid panniculitis)

Sclerema neonatorum (νεογνικό)

- Σπάνια , λοβιακή υποδερματίτιδα
- Πρόωρα ή χαμηλού βάρους νεογνά με περιγεννητικές επιπλοκές
- Τις πρώτες ημέρες της ζωής

- Κίτρινες/φαιές πλάκες σκληρές με διήθηση
- Αρχική προσβολή των γλουτών και μηρών και αργότερα επέκταση στον κορμό – μείωση της κινητικότητας των άκρων
- Θνητότητα 75%

Θεραπεία

- Θεραπεία υποκείμενης νόσου
- Κορτικοστεροειδή(;
- **γ-σφαιρίνη iv**

Υποδερματική λιπώδης νέκρωση των νεογνών

Subcutaneous fat necrosis of the newborn

- Τελειόμηνα νεογνά με περιγεννητικές επιπλοκές (ασφυξία, τραυματισμός)
- Ερυθηματώδεις/ιώδεις οζώδεις βλάβες στη ράχη, τους ώμους, τους γλουτούς, πρόσωπο
- Εμφάνιση της πρώτες ημέρες μετά τη γέννηση

Έκβαση

- Αυτόματη ίαση μέσα σε ημέρες ή λίγες εβδομάδες
- Σε λίγες περιπτώσεις μπορεί να υπάρξει εκροή λίπους από τις βλάβες & ουλοποίηση με ατροφία
- **SOS: μεταβολικές διαταραχές - υπερασβεστιαμία**

Μεταστεροειδή υποδερματίτιδα

Poststeroid panniculitis

- Παιδιά τα οποία διακόπτουν αιφνίδια συστηματικά κορτικοστεροειδή
- ερυθματώδεις όζοι σε πρόσωπο, άκρα & κορμό
- 1-10 ημέρες μετά τη διακοπή των κορτικοστεροειδών

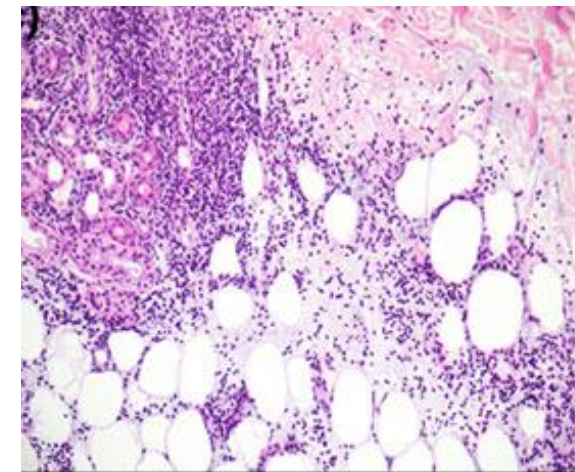
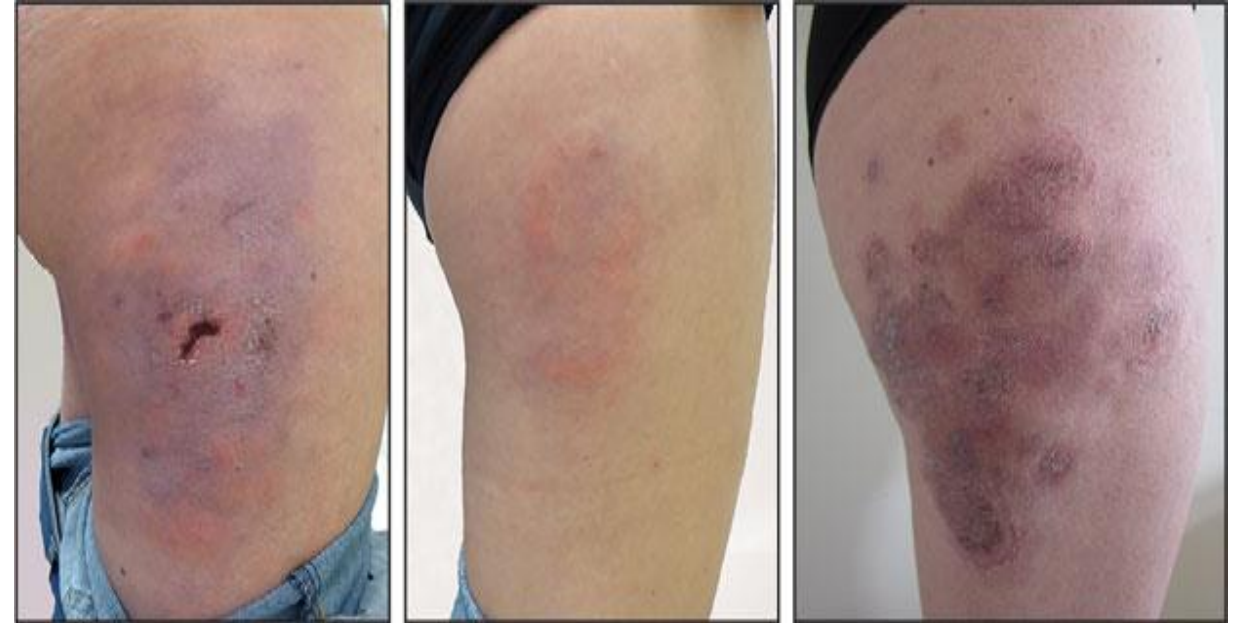

Υποδερματίτιδα εκ ψύχους

- Κυρίως νέες γυναίκες ιππείς
- Σε βρέφη όταν εκτεθούν σε μεγάλο ψύχος ή στις παρειές αυτών όταν μασούν παγάκια
- Ερυθηματοιώδεις πλάκες με κεντρική νέκρωση ή έλκος

Λοβιακή υποδερματίτιδα με διήθηση λεμφοκυττάρων & ιστιοκυττάρων, οίδημα στο χόριο και περιαγγειακή φλεγμονή

Το ζεστό περιβάλλον μπορεί να αποκαταστήσει σύντομα τη βλάβη, χωρίς ουλοποίηση

Λιποδερματοσκλήρυνση

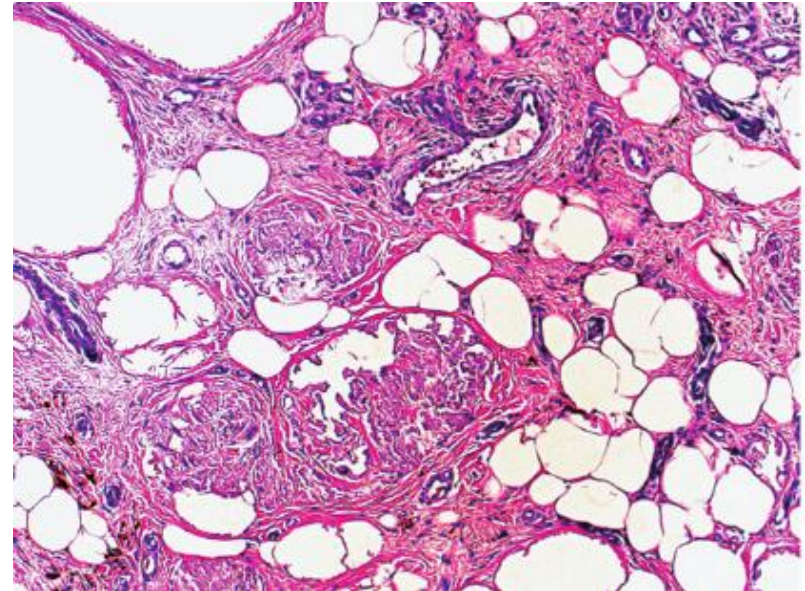
Sclerosing panniculitis

- Λοβιακή υποδερματίτιδα
- Διήθηση του υποδέρματος, υπερμελάγχρωση του δέρματος, σκλήρυνση, εικόνα «ανάστροφης φιάλης»
- Εναλλαγή οξείας με χρόνια φάση
- Γυναίκες μέσης ηλικίας (87%), παχύσαρκες
- Σε >2/3 υπάρχει βέβαιη νόσος του φλεβικού δικτύου

Λιποδερματοσκλήρυνση – ιστολογική εικόνα

- Αρχικά φλεγμονώδης διήθηση τόσο στο δικτυωτό χόριο, όσο και στα διαφραγμάτια του υποδέρματος
- Ισχαιμικές νεκρώσεις στο λίπος
- Πάχυνση των διαφραγμάτων, ατροφία στο υποδερματικό λίπος
- Ανάπτυξη ινώδους ιστού

Υποδερματικό Τ λέμφωμα

Subcutaneous panniculitis-like T-cell lymphoma (SPTCL)

- **1% των πρωτοπαθών Τ λεμφωμάτων**
- Διηθημένοι όζοι, στα άκρα ή τον κορμό ή μονήρεις βλάβες
- >20% νεώτεροι των 20 ετών
- Ισχυρή σχέση με αυτοάνοσες νόσους (LE, Sjogren, RA) ~ 20%
- ~ 50% συστηματική συμμετοχή
- ~15% αιμοφαγοκυτταρικό σύνδρομο (HPS)

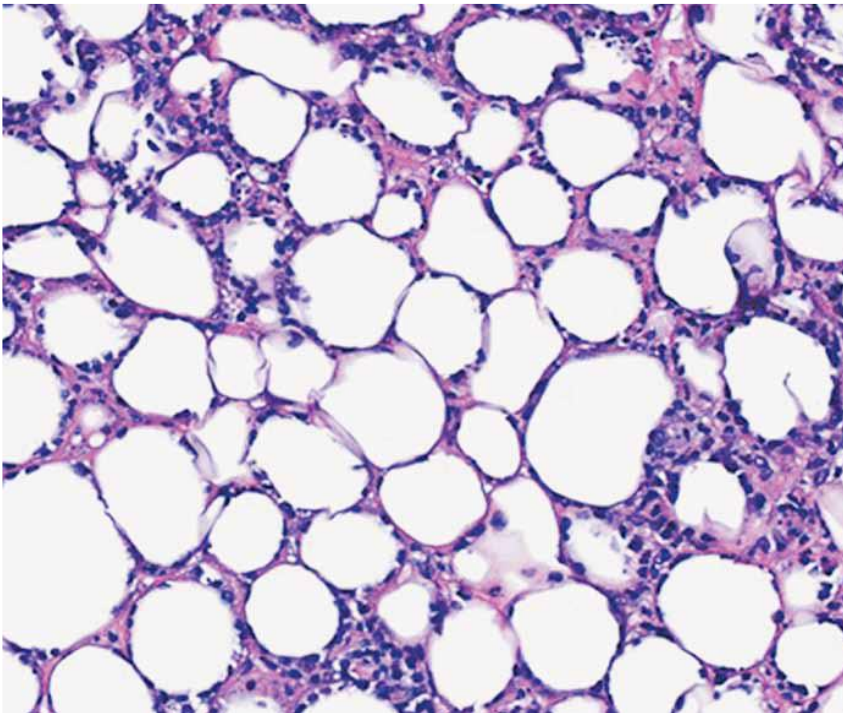

[Guitart J. Dermatol Ther.](#) 2010 Jul-Aug;23(4):350-5.

[Quintanilla-Martinez L et al. Am J Clin Pathol.](#) 2013 Apr;139(4):491-514.

[Lee DW et al. Ann Dermatol.](#) 2011 Aug;23(3):329-37.

Υποδερματικό Τ λέμφωμα - Ιστολογική εικόνα

- Πυκνή διήθηση πέριξ των λιποκυττάρων από λεμφοκύτταρα μικρού ή μεσαίου μεγέθους με υπερχρωματικούς πυρήνες
- Περιορισμένη λιπώδης νέκρωση
- Μονοκλωνικότητα (CD3+, CD8+, TIA-1, granzyme B, betaF1, Ki-67)

Θεραπεία

Μονήρης βλάβη

Χειρουργική αφαίρεση
ή
ακτινοθεραπεία

Πολλαπλές βλάβες

Συστηματική κορτικοστεροειδή
ή/κ
ανοσοκατασταλτικά

+ HPS

χημειοθεραπεία

Πρόγνωση

- 91% επιβίωση στην 5ετία
- 46% επιβίωση όταν συνυπάρχει HPS

- Ρόλος της ιατρογενούς ανοσοκαταστολής (;)
- Overlap με lupus profundus

Λεπρικό οζώδες ερύθημα

- 50% των περιπτώσεων με λεπρωματώδη λέπρα, μετά την έναρξη της θεραπείας (90%) ή την κύηση
- Ερυθροϊώδεις, επώδυνοι όζοι στις εκτατικές επιφάνειες των άκρων
- Σε θέσεις άλλες από της λέπρας
- Μπορεί να ελκώνονται

- + συστηματικά συμπτώματα: πυρετός, κακουχία, ανορεξία

- Ιρίτιδα, αρθρίτιδα, λεμφαδενίτιδα, ορχίτιδα, νευρίτιδα, νεφρίτιδα, ηπατομεγαλία

Ιστολογική εικόνα

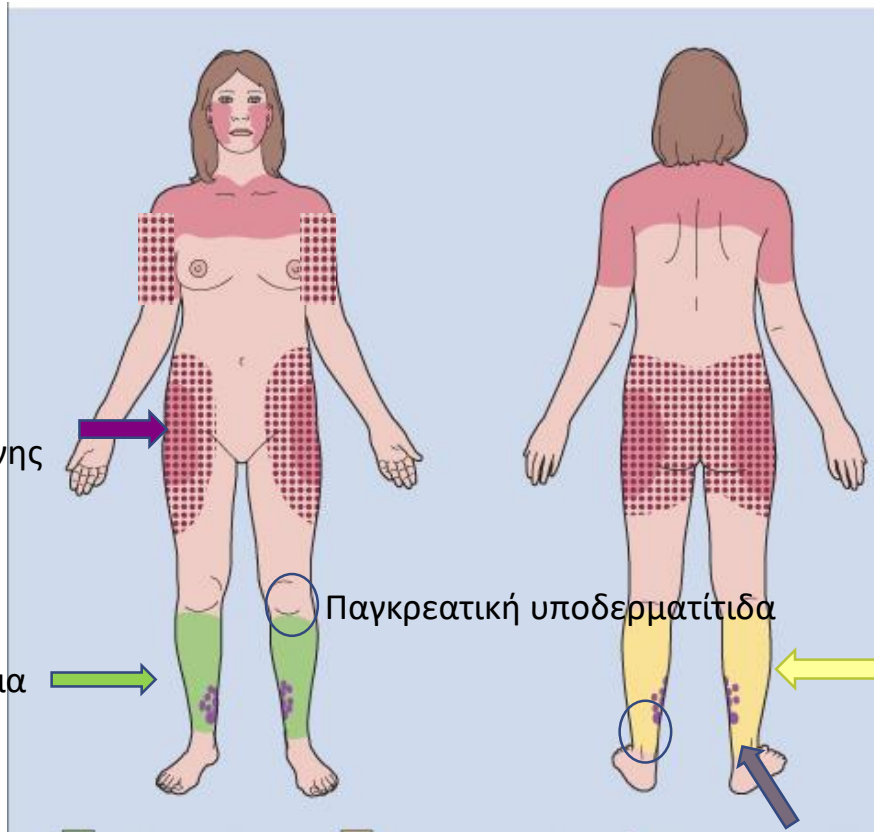
αγγειίτιδα ανοσοσυμπλεγμάτων, στο χόριο και το υποδόριο λίπος, Θρόμβοι ινικής στο τοίχωμα των αγγείων.

Θεραπεία

θαλιμομίδη, κορτικοστεροειδή, κλοφαζιμίνη

Διαφορική διάγνωση

Εντόπιση

Έλλειψη
α1-αντιθρυψίνης

Οζώδες ερύθημα

Παγκρεατική υποδερματίτιδα

Ερύθημα Induratum

λιποδερματοσκλήρυνση

Έλκος & ατροφία

- Ερύθημα Induratum
- Παγκρεατική υποδερματίτιδα
- Τραυματική υποδερματίτιδα
- Υποδερματίτιδα από έλλειψη της α1-αντιθρυψίνης

ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ .....

- Η υποδερματίτιδα από έλλειψη α1-αντιθρυψίνη είναι εξαιρετικά σπάνια αλλά το ιστορικό οδηγεί στη διάγνωση
- Το ερύθημα induratum θα πρέπει να θεωρείται TB μέχρι αποδείξεως άλλης αιτιολογίας
- ~50% των περιπτώσεων παγκρεατικής υποδερματίτιδας, η υποδερματίτιδα προηγείται της παγκρεατικής νόσου (~ 3 μήνες)
- Το υποδερματικό λέμφωμα παρουσιάζει αλληλοεπικάλυψη κλινική και ιστολογική με τον υποδερματικό ερυθηματώση λύκο

Ευχαριστώ για την προσοχή σας

